

A szamuráj éve

És a rendszer bukásáé is. Jó, de itt az év vége, és a rendszer nem bukott meg. Ez igaz. Egy példával mondom el, Orbánék miért buktak úgy, hogy közben uralmon vannak, ami egyáltalán nem merő formaság.

1973 nyara volt, amikor barátommal a Lukács fürdő napozóteraszán a korlátnak dőlve, nem toladóan nézegettük a platánt, a lányokat és az asszonyokat. Akkor barátom, megtörve a szemlélődő csendet, kérdezte:

– Észrevetted, hogy azt a szót, hogy elvtárs, a magyar filmekben mindig gúnyos hangszílyal mondják?

– Persze, észrevettem – válaszoltam.

– És szerinted ez mit jelent?

– Azt, hogy megbuktak.

– Igen.

Ezután még elég sok évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy ez az önmagában helytálló megállapítás érzékszervi valósággá váljon. Mert a párbeszéd elhangzásakor a Bakony erdeiben meglapuló rakétasilókban a nukleáris csapásmérő szovjet rakéták repülni vágytak. A Szovjet Déli Hadseregcsoport tisztjeinek új öröklakásait is átadták. A mostani helyzet ezektől legalább mentes.

Pár éve olvastam – nyugtatásul, békítőleg írta valaki –, hogy a rendszer ugyan rémes, de dzsesszklubok, kő- és szobaszínházak, kultúrkocsmák, jó könyvesboltok, zenedék, folyóiratok, PIM – mégiscsak Európában

REVICZKY ZSOLT

Majtényi László

a lehullt maszk alatt pedig már nem arc van, csak seb

vagyunk, ugye, nem pedig Észak-Korea felsőn –, rendszerfüggetlenül, zavartalanul működnek, és ez legalább így marad. Ez akkor hihetően hangzott, ám tévedésnek bizonyult.

A királynak akár csak borsószemnyi autonómia nyomja a hátát, hónalját, bögyét; már nem alhatik, „Szolgái szét száguldanak, Ország-szerin, tova”. A gyulai Kossuth Kör helyi vezetőjéért, mert írt egy ártatlan FB-posztot, öt rendőr ment két autóval, mert-hogy talán rémhírt terjeszt.

De a hekusok üres kezükben viszik az Index és a Színmű hűlt helyét. Az áldozatnak kiszemeltek már dörzsöltek, tudják, kikkel állnak szemben, ismerik és kivélik a hatóságiak cseleit, olykor elővágznak. Győznek. Az év tézismondatát, amit annyira kell szó szerint venni, mint ennek a kisdéd írásnak az első mondatát, Hajdu Szabolcs a Színház- és Filmművészeti Egyetem ügyében mondta el: „Orbán Viktornak vége. Már minket sem tud szétkergetni.”

A persona a régi latinban maszkot jelentett. Láthatuk, hogy a Karsai Györgynek Én Nem Fogom Soha Tudni Elmagyarázni a Nemzetet és Kereszténységet Kuratórium által képviselt rendszerről a nemzeti-keresztény máz nem is mállik, hanem úgy szakad le, ahogy a szamurájról a maszk az Onibaba című kultuszfilmben (Sindó Kaneto), amelyen nemzedékek nőttek fel. A nemzetről és kereszténységről papolók e szavukat azonnal feledve, szégyenérzet nélkül, a kép-mutatásra sem ügyelve, az autonómiához ragaszkodók számára csak nagy büntetést, az autonómiát feladók-

Minden másképp lesz?

Talán ez az a mondat, ami a leggyakrabban hallható a Covid-járvány kapcsán. És nehéz lenne azt mondani, hogy nincs benne igazság. Ez a járvány ugyanis nem olyan jelenség, mint mondjuk az Ebola, a madárinfluenza vagy akár a HIV/AIDS, vagyis hogy egy jól körülhatárolható és minket nem közvetlenül érintő esemény. Ez bizony épp a szomszédunkban zajló, a szomszédunkat, sőt saját magunkat is érintő megrázkódtatás. Ha a tavasszal az volt a jellemző, hogy láttunk valakit, aki látott már beteget, az ősszel már nemigen volt közvetlen környezetünkben olyan, akit ne érintett volna a járvány, kit jobban, kit kevésbé.

Ezért is könnyen gondolhatjuk, hogy most már semmi se lesz úgy, mint régen volt. Hiszen az év elején Donald Trump még nyeresre állt, aztán – nem utolsósorban a járvány lekicsinylése és félrekezelése okán – megesett, ami igazi ritkaság az Egyesült Államokban: a hivatalban lévő elnököt kiszavazták a hatalomból, nem is kis különbséggel. Ami addig működött – a populista demagógia, a szakértők és az elit pocskondiázása, a második világháború utáni világregend szétzilálása, a napi működési móddá váló krónikus hazudozás mint kormányzati stíl –, hirtelen nem több, mint egy

a hadiállapotot nem szükségképp adja át a helyét a korábbi normalitásnak

AFP / MARTIN BERNETTI

nak pedig kizárólag nagy pénzt ígértek. A lehullt maszk alatt pedig már nem arc van, csak seb.

Pőrén áll előttünk a lator állam, avagy Bibó István találó megfogalmazásában a dúvad állam, amelynek „minden megnyilvánulását fel kell számolni”.

Tudom, közben az ész (vagy a racionalitás) csele játszik velem, és akad olyan egyházi nagyfőnök, aki

**Andy Warhol:
Mao**

a 2020-as morális alászállás után a politikai kalandorság határán túl is rendszeresen támogatásáról biztosítja Orbán rendszerét. Mégis oly nehéz magam elé képzelni azt a 2022-es templombelsőt, amelyben a tisztelendő felszólítja a híveket, hogy megint a régimódi kereszténydemokratára szavazzanak. ■ **A SZERZŐ JOGTUDÓS, EGYETEMI TANÁR, AZ EÖTVÖS KÁROLY KÖZPOLITIKAI INTÉZET ELNÖKE**

rossz álmom. Vegyük észre: nem új korszak kezdődik, hanem a régi, a normális kerékvágásba térünk vissza.

Európát is megrázta a járvány. Néhány államban – különösen Olasz- és Spanyolországban, de Nagy-Britanniában és sok más országban is – magas a megbetegedések és az áldozatok száma és aránya. Egész ágazatok dőltek be. A gazdasági teljesítmény 7,5 százalékkal esett vissza, ami súlyosabb a korábbi recesszióknál. A munkanélküliségi ráta „csak” 7,2 százalék, ami az erőteljes munkahelyvédelmi intézkedések mellett főképp az úgynevezett automatikus stabilizátoroknak köszönhető. Az állami szférában fizetnek béreket és persze nyugdíjakat, működnek a közszolgáltatások, így a fogyasztás sem zuhan össze. Ugyanakkor ma már senki sem bízik a gyors – mint mondták, V alakú – kilábalásban. Jól láthatóan 2022 közepére-végére lehet behozni a korábban már elért szintet, úgy, hogy közben sokaknak nem lesz visszaút a saját vállalkozásukba, korábbi munkahelyükre. De az, hogy mostantól mindenki maga termelné meg a krumplit meg a hagymát – tudományosan szólva: „lerövidülnek az értéklán-cok” –, nyilván csak álmodozás. Kína marad a világ ipari műhelye, az USA meg a pénzügyi központ.

A járvány kétségkívül azzal a kedvező hatással járt, hogy a munkaszervezésben és az oktatásban rég esedékes megújulás felgyorsult. Míg korábban – talán joggal – gyanakodva tekintettünk a távoktatásra és a távmunkára, mára kiderült: nem kell hogy ez gyöngö

MONUS MÁRTON

Csaba László

minőséggel társuljon. Sőt többünknek az a tapasztalata, hogy felügyelet nélkül, otthon többet és főképp intenzívebben dolgozunk, mint amikor egy kávéra, egy cigarettára, egy ebédre vagy épp a pontosan meg nem határozott időtartamú és témájú értekezletre csak kimentünk lazítani. Vélelmezhető, hogy ehhez a nem annyira jó, inkább megszokott gyakorlathoz nem lesz visszatérés.

Nagy kérdés, hogy a válság idején részben elkerülhetetlenül megindult állami-kormányzati terjeszkedés, az élet legkülönbébb területeinek erősödő állami szabályozása tartós irányzat marad-e. Vélhetőleg sok múlik az adott társadalom kulturális szintjén és civil társadalmának életerején. Nem lenne meglepő, ha Svédországban és Svájcban a kormányzat magától visszalépne onnan, ahol békeidőben semmi keresnivalója, míg Kínában, Oroszországban vagy Iránban, de nálunk is kimondottan kapóra jön az, hogy a vírus elleni „háborúban” jó érzésű ember nem ellenezhet kényszerintézkedéseket. És hogy a háborúnak mikor van vége – nos, azt a főparancsnokság dönti el. A hadiállapot pedig nem szükségképp adja át a helyét a korábbi normalitásnak. Hiszen a közgazdászok máris „új normalitásként” tárgyalják az állami aktivizmus és az állami tulajdonlás tartós fennmaradását a korábban a demokráciára és a piacgazdaság elveire fölesküdüött országok sorában. ■ **A SZERZŐ KÖZGAZDÁSZ, A CEU ÉS A BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM EGYETEMI TANÁRA**